

Dr hab. Teresa Olearczyk, prof. KA
Krakowska Akademia im. A.F. Modrzewskiego
teresaolearczyk1@gmail.com tel: 600-956-440

Kraków, dn. 4.10.2023r.

**Recenzja rozprawy doktorskiej
Pani Anny Teresy Piestrzyńskiej**

Pt. Doświadczenie głuchoty w narracjach dziadków niesłyszących wnuków

OPINIA OGÓLNA

Przedłożona do recenzji dysertacja doktorska przygotowana przez Panią magister Annę Teresę Piestrzyńską jest opracowaniem, które lokuje się w obszarze z pogranicza pedagogiki specjalnej, andragogiki i socjologii

Przedłożona dysertacja liczy łącznie 295 strony. Taka objętość pracy – jak rozumiem - wynika po pierwsze – ze sposobu podejścia do podjętej problematyki, po drugie z szerokiej palety użytych metod i technik badawczych, a wreszcie po trzecie – z autorskiej gorliwości, niekiedy posuniętej zbyt daleko.

Praca stanowi dowód biegłej orientacji Autorki w podjętej problematyce.

Podjęty temat jest istotny zarówno dla teorii pedagogiki ogólnej, pedagogiki specjalnej, andragogiki i socjologii, dydaktyki i pedagogiki rodziny oraz nauk o rodzinie. W związku z powyższym podjęcie się przez Doktorantkę badania uważam za uzasadnione i przyczyniające się do rozwoju pedagogiki, pedagogiki specjalnej, jak i nauk z nią związanych, w tym głównie andragogiki. Dodatkowo w przedłożonej pracy zostały zaprezentowane także środki i formy organizacyjne z zakresu pedagogiki rodziny.

OCENA MERYTORYCZNA PRACY

Podjęta problematyka ukazuje różne oblicza doświadczenia głuchoty dziadków niesłyszących wnuków, uwzględniając kontekst uwarunkowań egzystencjalno-intelektualnych i społecznych charakterystycznych dla ponowoczesności, m.in. rozpad więzi wspólnotowych,

zmiany struktury rodziny, w tym preferowanego obrazu dziadków, związanego z modą na dziadków aktywnych i pracujących. Po terminem „doświadczenia głuchoty dziadków” doktorantka rozumie „doświadczenie siebie w relacji z osobą głuchą, współuczestniczenie w jej życiu, codzienne towarzyszenie w jej problemach wynikających z wady słuchu, zmaganie się z konsekwencjami braku słuchu, czyli doświadczanie wspólnego świata” (s. 14). Rozróżnienie pomiędzy głuchotą jako rodzajem niepełnosprawności a doświadczeniem głuchoty świadczy o świadomym osadzeniu badań w paradygmacie podmiotowo-interpretacyjnym.

Autorka dokonała analizy szeregu szczegółowych problemów. Poprawnie określając przedmiot badań. Praca stanowi oryginalne i nowatorskie rozwiązanie problemu naukowego. Dowodzi ogólnej wiedzy teoretycznej i badawczej doktorantki w zakresie analizy i interpretacji doświadczeń badanych narratorów.

Prezentowane analizy potwierdzają biegłość autorki w projektowaniu i przeprowadzaniu badań jakościowych, kwerendy dokumentów archiwalnych, analizy danych i konstruowania wniosków. Na uwagę zasługuje nieczęsto spotykana wśród młodych badaczy umiejętność pozyskiwania materiału empirycznego za pomocą wywiadu narracyjnego. Świadczą o tym przytaczane fragmenty uzyskanych narracji oraz ich interpretacje, z których przebija szacunek wobec narratorów i ich problemów oraz znajomość problematyki w zakresie głuchoty. Doktorantka posługuje się piękną polszczyzną i językiem naukowym właściwym dla dyscypliny. Rozprawa jest napisana z pasją i rzetelnością badawczą, która łączy doskonale solidność dobrego badacza z troską o komunikatywność przekazu.

Konstrukcja pracy jest przejrzysta i konsekwentnie uporządkowana. Na uwagę zasługują poprawnie zredagowane wprowadzenia i zakończenia rozdziałów. Poszczególne rozdziały zawierają rozbudowaną strukturę podrozdziałów. Ma to znaczenie dla czytelnika, który posługując się spisem treści płynnie dociera do poszukiwanej informacji. Warto docenić dobrze opracowane schematy i diagramy oraz prawidłowe wyjaśnienie pojęć używanych w poszczególnych rozdziałach, które usprawniają lekturę i wnoszą nową jakość w rozumienie doświadczenia głuchoty dorosłych słyszących.

Rozprawa ma solidną podstawę źródłową. Autorce udało się zebrać i przeanalizować literaturę przedmiotu i dokumenty źródłowe przechowywane w zbiorach rodzinnych i innych

osób prywatnych (np. fotografie i wytwory prac wnuków). Należy podkreślić fachową syntezę studiów literaturowych oraz wnikliwą analizę materiałów empirycznych.

Podjęta problematyka badawcza jest niewątpliwie nowatorska w naukach pedagogicznych. Na podstawie studiów literaturowych, zebranych i przeanalizowanych dokumentów doktorantka umiejętnie dostrzegła lukę badawczą, w obrębie której jasno określiła cel podjętych badań, sformułowała problemy badawcze i podjęła udaną próbę odpowiedzi na problemy szczegółowe, które zgodnie z zasadą badań jakościowych kształtowały się w procesie prowadzonych badań empirycznych.

Recenzowaną dysertację można umiejscowić w głównym nurcie badań pedagogicznych i interdyscyplinarnych. Praca odwołuje się do koncepcji związanych z pedagogiką inkluzywną i pozytywną, których ważnym elementem jest włączanie, wydobywanie potencjału osoby i wychowywanie do działalności pedagogicznej, zarówno naukowej, jak i praktycznej. W tym nurcie należy odczytać aktywność dziadków w szerszym kontekście społecznym – interkulturowym. Rozprawa eksploruje doświadczenie jako podstawową kategorię andragogiczną i aplikuje uzyskane wyniki do głównych zagadnień procesu wychowawczego.

Metodyka badawcza

Główny cel recenzowanej pracy dotyczy opisanego rozumienia fenomenu głuchoty przez słyszących dziadków niesłyszących wnuków. Jego realizacja wymagała podjęcia badań w nurcie paradygmatu podmiotowo-partycypacyjnego (s. 9). Został on uszczegółowiony poprzez wskazanie celu poznawczego, który dotyczył opisanego doświadczenia głuchoty w rozumieniu słyszących dziadków niesłyszących wnuków i ; opracowania strategii prarodzicielstwa. Z kolei celem praktycznym było wypracowanie pedagogiczno-andragogicznych przesłanek mogących zainicjować nowe spojrzenie na działania wspomagające dziadków niesłyszących wnuków w realizacji zadań późnej dorosłości (s. 92). Dla uszczegółowienia celów zostały sformułowane cele badawcze. Główny problem zawarty został w pytaniu: Jak doświadczenia wywołane głuchotą wnuków kształtują życie dziadków? Pytania szczegółowe dotyczą reakcji dziadków na wiadomość o głuchocie wnuków, postrzegania wnuków, zwłaszcza wnuków z problemem słuchu, sposobów przeżywania głuchoty wnuków, komunikowania się z nimi, obaw i oczekiwań dziadków oraz sposobów ich wyrażania. Wreszcie analizy sytuacji w rodzinach z dzieckiem z niepełnosprawnością (s. 92). Poszukując odpowiedzi na powyższe pytania

wskazała sugestie wnioski dla praktyki wychowawczej. Postawione cele badawcze zostały przez doktorantkę osiągnięte.

Rozdział metodologiczny przygotowano niemal wzorcowo i umiejętnie złączono z pozostałymi elementami strukturalnymi pracy. Omówiono strukturę procesu badawczego realizowanego w ramach strategii jakościowej z zastosowaniem metody biograficznej. W gromadzeniu materiału empirycznego skorzystano z zasad wywiadu narracyjnego Fritz'a Schütze,go z elementami wywiadu otwartego pogłębionego. Dlatego w analizie narracji nie skorzystano z kroków wskazanych przez autora tylko z techniki analizy prosemicznej aplikowanej do pedagogiki przez Annę Walulik. Przy interpretacji zastosowano metodę hermeneutyczno-fenomenologiczną. Ich zastosowanie zostało poprawnie uzasadnione i wykorzystane. Zastosowano również analizę treści, badania dokumentów oraz obserwację. Analiza zebranego materiału empirycznego ma charakter deskryptywny z bardzo solidnym wnioskowaniem indukcyjnym typowym dla badań jakościowych. Autorka wykazała się wyjątkowo dobrą znajomością metodyki badań jakościowych, bo jest nie lada wyzwaniem.

Zarówno teoretyczny opis metodyki badawczej bazującej na badaniach jakościowych, jak i przede wszystkim ich poprawne przygotowanie i opracowanie jest największą zaletą przedłożonej dysertacji. Wszystkie zastosowane metody i techniki badawcze, choć niełatwe w praktycznym wykorzystaniu, zostały dobrane poprawnie i zapewniły realizację zakładanych celów.

Struktura rozprawy

Struktura rozprawy jest logiczna, przejrzysta i spójna, co potwierdza doskonałą znajomość podjętej tematyki i przemyślaną kompozycję rozprawy. Bibliografia, odnośniki i przypisy są wykonane solidnie i umiejętnie. Od strony edycyjnej rozprawę można uznać wręcz za modelową. Jak w każdym tego typu opracowaniu, również i w tej pracy zastosowano przypisy dolne. Warte polecenia są referencje nawiasowe, które stały się standardem i są powszechnie stosowane, także w naukach pedagogicznych.

Praca licząca 290 stron składa się z sześciu rozdziałów. Część 1 obejmuje zagadnienia teoretyczno-metodologiczne (strony 10-107). W rozdziale tym Doktorantka przedstawia zagadnienia teoretyczne dotyczące głuchoty, które stanowią tło teoretyczne analiz empirycznych. Dokonano zdefiniowania kluczowych pojęć dla podejmowanych rozważań w odniesieniu do istotnych dla poruszanego tematu kwestii (wychowania, niepełnosprawności

wnuków, roli prarodziców). W tej części można by odwołać się szerzej do literatury przedmiotu, ale mam świadomość, że jest to praca z zakresu pedagogiki, a nie pedagogiki specjalnej. Perspektywę metodologiczną oraz procedurę badań Autorka przedstawia dokładnie i rzetelnie pokazując kolejne etapy konstruowania procesu badawczego: od sformułowania celów poprzez wskazanie problemu badawczego głównego oraz problemów szczegółowych, uzasadnienie dobru metod i sposobu analizy wyników. Doktorantka dokonała właściwego wyboru podejścia badawczego dla określonego przez siebie celu badań. **Struktura części metodologicznej jest poprawna.** Autorka poprawnie operuje podstawową terminologią, stara się unikać zawiłych i niejednoznacznych sformułowań, co czyni tekst przejrzystym i wiarygodnym. Dokonując oceny tego fragmentu opracowania, którą wyznaczają niewątpliwie kategorie ujęte w naukowej przestrzeni życia człowieka, ujawnia się wrażliwość Doktorantki na różne obrazy naukowej pedagogiki i jej usytuowania w przestrzeni antropologicznej niepełnosprawności osoby – w wymiarze zewnętrznym jak i wewnętrznym. Jest to część napisana w sposób komunikatywny, z próbą wielopłaszczyznowych odautorskich komentarzy na temat niepełnosprawności i relacji dziadkowie – wnuki w odniesieniu do adekwatnie poruszanej w literaturze problematyki.

Część druga dotyczy analiz empirycznych. Rozdział 2 to analiza doświadczenia głuchoty w perspektywie dzielonej (str. 108 -123), rozumianej jako gromadzenie doświadczenia przez babcię dwójki niesłyszących wnuków; rozdział 3 opisuje doświadczenie głuchoty w perspektywie równoległej, czyli obydwójga dziadków; Rozdział 4 – „Doświadczenie głuchoty – perspektywa pokoleniowa” (str. 182-235) odnosi się do doświadczenia dziadków, których dzieci są również niesłyszące; rozdział 5 - „Doświadczenie głuchoty – perspektywa indywidualna” odnosi się do spojrzenia na własną biografię przez indywidualne relacje z poszczególnymi aktorami budującymi życiowe doświadczenie narratorki; w rozdziale 6 przedstawione zostały strategie prarodzicielstwa wyprowadzone z interpretacji trafnie dobranych metafor. Zastosowanie metafor w badaniach jakościowych jest bardzo wartościowym sposobem interpretacji doświadczeń, niestety trudnym i nieczęsto stosowanym, stąd większe uznanie dla doktorantki. Ta część rozprawy; w której przedstawiono trajektorie życia prarodzców i wnuków, obejmująca szerokie, wielowątkowe i wielopłaszczyznowe analizy i interpretacje materiału empirycznego sama w sobie – stanowi ważny i analityczno-badawczy element dysertacji doktorskiej rozprawy.

Materiał biograficzny uzyskany w wyniku analizy dokumentów oraz zarysowana wyraźnie perspektywa pedagogiczno-społeczna wyznaczyła myślenie Doktorantki o zakresie analiz i stworzyła podstawę do interpretacji uzyskanych wyników. Oparte na literaturze

przedmiotu, interpretacje, poglądy i przekonania (a rzadziej analiza krytyczna oraz refleksje) podkreślają dojrzałość naukową i wielopoziomowe zainteresowania badawcze.

Autorka rozprawy doktorskiej pani mgr Anna Teresa Piestrzyńska swobodnie porusza się w obrębie prezentowanej w tej części rozprawy problematyki. W sposób kompetentny interpretuje materiał empiryczny, czasem – prezentuje swój stosunek do interpretowanych danych, co odczytuję jako zaangażowanie badaczki tak charakterystyczne dla badań jakościowych. Istotne jest również to, że zaprezentowane interpretacje, poglądy, opinie i oceny są usystematyzowane i występują w nich odniesienia do istniejących teorii oraz umieszczenie analizy wyników badań, w dorobku różnych subdyscyplin pedagogiki, zwłaszcza andragogiki.

Do kolejnej części rozprawy zaliczam rozdział szósty, oraz Zakończenie, w których przedstawione wskazania wychowawcze ukierunkowane na wspomaganie osoby z niepełnosprawnością oraz walory wychowawcze działalności dziadków, rodziców i wychowawców oraz problemy rodzin z osobami niepełnosprawnymi są interesująco poznawcze i nowatorskie. Pomijam przy tym dokładną charakterystykę analityczno-krytyczną zaprezentowanych danych, skupiając się na wnioskach i refleksjach ogólnych.

Wskazania i interpretacja działalności opiekuńczo-wychowawczej i edukacyjnej dziadków wobec osób z niepełnosprawnościami prowadzi do sformułowania implikacji pedagogicznych, które wpisują się w odkrytą perspektywę skuteczności działań. Myślę, że koncepcja doktorantki w głównej mierze dotyczy faktu, że wspomniane implikacje pedagogiczne mogą stanowić przyczynek do dalszych analiz i poszukiwań. Oczekuję uszczegółowienia tych kwestii podczas dyskusji w trakcie obrony.

Język pracy jest klarowny, zrozumiały. Składnia i stylistyka są bardzo dobre. Praca jest wzorowa z perspektywy językowej, na docenienie zasługuje świetna korekta. W efekcie pracę bardzo dobrze się czyta, bo w zasadzie nie ma ona żadnych błędów utrudniających percepcję.

W bibliografii obejmującej ponad 270 (str. 296-309) pozycji przedstawiono w leksykograficznym, uporządkowanym układzie. Bibliografia zawiera cytowane i jednocześnie reprezentatywne teksty naukowe dla problematyki recenzowanej rozprawy doktorskiej.

W zakończeniu pracy Autorka podsumowała przeprowadzone analizy i przedstawiała wnioski końcowe. Doktorantka wskazuje, że doświadczenie głuchoty w rozumieniu słyszących dziadków niesłyszących wnuków gromadzone jest w pierwszej kolejności w odniesieniu do podwójnej troski. Emocjonalnemu wymiarowi doświadczenia towarzyszy wymiar poznawczy w postaci wiedzy o głuchocie, sposobach komunikowania się oraz formułowanych oczekiwaniach. Stanowią one rusztowanie kategoryjne doświadczenia głuchoty. Są one przez

każdego z narratorów inaczej aplikowane dzięki czemu powstaje wielowymiarowy obraz doświadczania w kontekście głuchoty wnuków. Konteksty rodzinne narratorów, ich relacje z niesłyszącymi wnukami wyznaczyły cztery perspektywy oglądu doświadczenia. Są to: dzielona (głuchy wnuczek i wnuczka), równoległa (obydwoje dziadków dzieli się doświadczeniem), pokoleniowa (głuche dziecko i wnuki), indywidualna (adoptowany głuchy wnuk).

Autorka wskazuje, wręcz apeluje o opracowanie systemowego wsparcia dziadków wnuków z niepełnosprawnością słuchu. Pokazuje, że może w tym aspekcie znaczącą rolę odegrać zarówno aktywność edukacyjna w średniej i późnej dorosłości, jak i nieformalne oraz międzypokoleniowe uczenie się, pod warunkiem uznania życiowych doświadczeń za źródło wiedzy. Ważną rolę mogą w tym obszarze odegrać również lokalne kampanie społeczne, z udziałem osób niesłyszących funkcjonujących w społecznościach lokalnych.

Autorka wykazuje, że w głębszym rozumieniu prarodzicielstwa kształtowanego przez doświadczenie głuchoty wnuków ważną rolę odgrywa potencjał interpretacyjny metafor. Opisane strategie prarodzicielstwa powstałe w wyniku metaanalizy kategorii wskazanych w narracjach, pozwoliły postawić tezę o współwystępowaniu strategii i przenikaniu poszczególnych cech wyodrębnionych strategii. Należy również podkreślić świadomość Doktorantki, że opisane konstrukty to nie typy dziadków, lecz sposób na uporządkowanie rozpoznanego sposobu myślenia dziadków o głuchocie wnuków i towarzyszącego mu działania.

Szczegółowe określenie walorów pracy doktorskiej i kwestie dyskusyjne

Autorka wykazała się wyjątkowo dobrą znajomością metodyki badań jakościowych, co jest nie lada wyzwaniem, a dodatkowo rzadko spotyka się poprawnie opracowane badania jakościowe. Zarówno teoretyczny opis metodyki badawczej bazującej na badaniach jakościowych, jak i przede wszystkim ich poprawne przygotowanie i opracowanie jest największą zaletą przedłożonej do recenzji dysertacji doktorskiej. Wszystkie zastosowane metody, techniki i narzędzia, choć niełatwe w praktycznym wykorzystaniu, w procesie badawczym zostały dobrane poprawnie, zapewniły realizację zakładanych celów. Wartościowe jest dobre i gruntowne osadzenie prowadzonych przez Autorkę rozważań w koncepcjach teoretycznych. Zaletą pracy jest również ujęcie systemowe, które prowadzi do ciekawego rozróżnienia na gruncie wąskiego i szerokiego ujęcia odpowiedzialności za podejmowane działanie.

Należy także podkreślić bardzo ciekawe przedstawienie funkcjonowania dziadków i wnuków w różnych rzeczywistościach rodzinnych i społecznych, za pomocą genogramów i diagramów wielościżkowych. Zostało to zrobione dobrze i w sposób pogłębiony, prowadzi to do interesującego pytania o przyszłość i kierunek pracy wspomagającej dziadków, rodziców i wychowawców w obrębie opieki nad osobami niesłyszącymi i wykorzystanie tego potencjału w realizacji zadań dorosłości, a zwłaszcza o to, czy z czasem również powinność działania nie stanie się wymaganiem edukacji całościowej w procesie kształtowania osoby.

Uwagi polemiczne i krytyczne nasuwające się przy lekturze rozprawy doktorskiej

Cenne i wartościowe jest skorzystanie przez Autorkę z ważnych dokumentów i wypowiedzi. Generalnie zdecydowana większość tez, twierdzeń i poglądów wyrażonych w pracy, w ocenie recenzenta jest trafna. Jak jednak zawsze w debacie, występują też takie, które skłaniają do polemiki. Doktorantka ukazuje całe spektrum teorii i koncepcji pedagogicznych łącząc zagadnienia kulturowo-socjologiczne ze zdrowotnymi, ukazując pełną mozaikę i dobrodziejstwo stanu wiedzy w tym zakresie. Analiza jest rzetelnie opracowana, a wnioski są solidnie wyprowadzone z zebranego materiału empirycznego. Zdarzają się jednak bardzo nieliczne literówki.

Doktorantka obszernie i w sposób transparentny przedstawia walory badań biograficznych w pedagogice. Zwraca uwagę na szereg różnych inspiracji dla używania metody badań biograficznych w pedagogice, wynikających nie tylko z powszechnie wskazywanych źródeł socjologicznych, ale i psychologicznych. Nawiązuje m.in. do prac badawczych Charlotte Buhler i Eduarda Sprangera, które wychodzą naprzeciw nie tylko badaniom biograficznym, lecz także żywotnym potrzebom praktyki, nie czyniąc z biografii jedynie materii potwierdzającej fakt czyjeś oryginalności. Podjęte badania zmierzają do uwrażliwienia na bogactwo oraz wielość możliwości osobistego istnienia i działania w przestrzeni wychowawczej. Za Elżbietą Dubas określa biografie „fenomenem edukacyjnym”, gdyż „poznawanie, namysł nad własnym i innych doświadczeniem biograficznym jest tożsame z procesem ucznia się i z jego stymulowaniem”. Doktorantka klarownie przedstawia różne koncepcje teoretyczne.

Postrzeganie niepełnosprawności zmieniło się na przestrzeni ostatnich dekad na co zwraca uwagę Doktorantka. Wskazuje, że niepełnosprawność nie jest już postrzegana jako wyłącznie

cecha ciała czy umysłu, ale jako **konstrukt społeczny**. Autorka wskazuje, że niepełnosprawność powstaje dopiero wyniku zetknięcia się osoby z barierami tworzonymi przez społeczeństwo. Akcentuje istnienie barier fizycznych i społecznych, których obecność czyni osobę niepełnosprawną. W tym ujęciu niepełnosprawność przestaje być kwestią indywidualną, a staje się kwestia społeczną (to nowe ujęcie).

Społeczny model niepełnosprawności w sposób szczególny odnieść należy do osób doświadczających głuchoty. Głuchoty doświadczają nie tylko osoby z wadą słuchu, gdyż zdecydowana większość dzieci głuchych rodzi się w rodzinach słyszących. Doświadczenie to nosi konsekwencje do dalszego życia dziecka i członków rodziny, którzy przeżywają trudności w stawianiu się rodzicami, dziadkami, rodzeństwem dziecka głuchego.

Analogicznie jak rodzice, rodzeństwo oraz dziadkowie mogą doświadczać trudności w stawianiu się bratem, siostrą, babcią czy dziadkiem osoby niesłyszącej. Kontekst, w jakim się pojawia głuchota oraz jej interpretacje mogą mieć wpływ zarówno na rozwój dziecka jak i na całą rodzinę. Po usłyszeniu diagnozy również dziadkowie doświadczają negatywnych emocji, przeżywają swoistą żalobę jak rodzice z dominującymi uczuciami, takimi jak ból, bezradność, lęk, często depresja.

Autorka za Andrzejem Twardowskim zauważa, że emocjonalne problemy dziadków mogą rzutować na relacje z wnukiem, a to może być istotne dla rodziców dziecka. Trudności w akcentacji dziecka i zrozumieniu niepełnosprawności wnuka mogą stanowić dodatkowe źródło stresu, który osłabia spójność systemu rodziny. Autorka powołuje się na liczne badania nad rodzinami, w których żyją osoby z niepełnosprawnościami. Zwraca uwagę, że pomimo wzrostu badań w latach 80 i 90 XX w. dotyczących ról pełnionych przez dziadków, wciąż brakuje badań empirycznych dotyczących prarodzicielstwa i relacji dziadek – wnuk, zwłaszcza, jeśli weźmie się pod uwagę wzrost wielopokoleniowych struktur rodzinnych.

Ponadto, analiza zawarta w pracy dowodzi pogłębionej, ogólnej wiedzy teoretycznej Doktorantki w zakresie nauk pedagogicznych, także umiejętności prowadzenia samodzielnie pracy naukowej. Praca jest wartościowa, ciekawa, na wysokim poziomie merytorycznym. Zdecydowanie zasługuje na publikację.

Pytania dla doktorantki:

Jak uzyskane wyniki badań mogą posłużyć aktywności edukacyjnej i uczeniu się dorosłych w okresie późnej dorosłości?

Jakie cechy wymienianych w literaturze strategii dziadkowania można uznać za najbardziej adekwatne dla kształtowania relacji dziadkowie – niesłyszący wnuk?

Jak uzyskane wyniki badań mogą poszerzyć rozumienie zjawiska „podwójnej troski”?

Wskazałam w recenzji szereg nowatorskich ujęć problemu, które wg Doktorantki wnoszą nową wiedzę w zakresie pedagogiki specjalnej, a które w zakresie andragogiki.

Konkluzja

W świetle przeprowadzonej analizy i oceny rozprawy doktorskiej p. Anny Piestrzyńskiej, w kontekście przewidzianych ustawowo kryteriów wymagających spełnienia dla uzyskania stopnia naukowego doktora, należy stwierdzić, że kryteria te zostały spełnione. Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie kilku ważnych problemów naukowych.

Doktorantka sformułowała i pomyślnie rozwiązała oryginalny problem badawczy. Wykazała się wiedzą teoretyczną w dyscyplinie pedagogika specjalna (surdopedagogika), pedagogika ogólna, pedagogika rodziny, psychologia, i znakomitym warsztatem badawczym. W pełni opanowała metodę sondażu diagnostycznego oraz wspomagającą monograficzno-biograficzną. Podana do oceny rozprawa charakteryzuje się kompletnością podejmowanych opisów od strony merytorycznej i metodologicznej. Wszystko, od wyboru tematu, przez dobór źródeł, układ struktury pracy doktorskiej, przez przyjętą metodologię badań, aż po wyprowadzone wnioski potwierdza umiejętność prowadzenia przez doktorantkę pracy badawczo-naukowej. Niepodważalne walory poznawcze kwalifikują recenzowaną pracę do druku. Z całą pewnością ta nowatorska pozycja o niezwykle ważkich walorach poznawczych i dydaktycznych wzbudzi głębokie refleksje i zainteresowanie szerokiego grona czytelników. Na podkreślenie również zasługuje forma graficzna pracy. Całość Pacy zasługuje na wyróżnienie.

Na koniec niniejszej recenzji pragnę podkreślić, że recenzowana rozprawa doktorska ma dużą wartość poznawczą. Dysertacja ma charakter interdyscyplinarny, jest spójna, logiczna, poszczególne jej fragmenty stanowią samodzielne całości i jednocześnie ich treść się spójna. Analiza i prezentacja wyników badań w znacznej części jest przekonująca, a pani Anna Teresa

Piestrzyńska - zgodnie z przyjętą w rozprawie procedurą badawczą – postawiony na wstępie cel teoretyczno-poznawczy i praktyczny badań osiągnęła.

W konkluzji odpowiedzialnie stwierdzam, że postawiony przez Kandydatkę problem badawczy został rozwiązany w sposób merytorycznie poprawny. Dysertacja stanowi istotne – z punktu widzenia naukowego oraz społeczno-edukacyjnego – opracowanie stanowiące **niezaprzeczalny wkład Autorki i oczywiście Osoby Promotora Naukowego S. prof. Anny Walulik**, w dalszy rozwój i poszerzenie pól badawczych we współczesnych naukach pedagogicznych.

Jednocześnie stwierdzam, że Pani Anna Teresa Pleszczyńska posiada zdolność dostrzegania problemów ważkich, istotnych dla teorii i praktyki pedagogicznej, co świadczy o jej umiejętnościach i wiedzy w zakresie problematyki objętej zakresem tematycznym racy doktorskiej. Ponadto Doktorantka wykazuje odwagę formowania własnego stanowiska, stara się nie unikać zagadnień kontrowersyjnych, niełatwych, jak również podejmowania polemiki w dyskusji poglądami przedstawicielami nauk społecznych. Należy również wskazać, że opracowanie spełnia wymogi dotyczącej niepełnosprawności w rodzinie i relacji wnuków z dziećmi niesłyszącymi, zaś Autorka wykazuje się umiejętnością podejścia analitycznego w interpretacji treści badawczych jak i podejścia syntetyzującego. Zaprezentowane sugestie i spostrzeżenia o charakterze polemicznym, dyskusyjnym, jak również pytania mające charakter subiektywny, traktuje jako głos w dyskusji.

Mając na uwadze ogromną wartość poznawczą rozprawy doktorskiej – zachęcam do populacji wyników badań i wydania drukiem monografii podoktorskiej. Mam pełne przekonanie, że publikacja książkowa będzie, po pierwsze – nader aktualną i cenną, ukierunkowującą na wieloaspektowe opisy rzeczywistości. Po drugie – będzie stanowić nie tylko źródło wiedzy, ale i aspiracji do refleksji nad postulatami stawianymi współczesnej edukacji, pedagogice społecznej, andragogice i pedagogice rodziny.

Stwierdzam, że recenzowana rozprawa pani mgr Anny Teresy Piestrzyńskiej, pt. „Doświadczenie głuchoty w narracjach dziadków niesłyszących wnuków” spełnia wszystkie kryteria formalne, metodologiczne i merytoryczne stawiane rozprawom doktorskim w Ustawie z dn. 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Wnioskuje do Rady ds. Stopni Naukowych

Uniwersytetu Ignatianum w Krakowie o przyjęcie opiniowanej rozprawy i jej wyróżnienie, a tym samym dopuszczenie pani Anny Teresy Piestrzyńskiej do jej publicznej obrony i podjęcie dalszych czynności w ramach przewodu doktorskiego w celu jego pomyślnej finalizacji zwieńczonej nadaniem autorce pracy stopnia doktora nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

Teresa Olearczyk

Dr hab. Teresa Olearczyk

profesor Krakowskiej Akademii A.F. Modrzewskiego

Przewodnicząca Rady Dyscypliny Nauki Pedagogika